

OĐLUNUN KALEMİNDEN
AHMET MİDHAT EFENDİ VE DÖNEMİ
KÂMİL YAZGIÇ

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0039
Edebiyat: 012

**OĐLUNUN
KALEMİNDEN
AHMET MİDHAT
EFENDİ VE DÖNEMİ
KÂMİL YAZGIÇ**

Yayın Müdürü
Dr. Hasan Aksakal

Yayına Hazırlayan
Erol Gökşen

Tasarım ve Yayın Kimliği
Bülent Erkmen

Kapak Görseli
Pınar Ergün

Kitap Editörü
Dr. Erdem İlgi Akter

Sayfa Uygulama
Gelengül Erkara

Son Okuma
Hikmet Akyüz

VakıfBank Kùltür Yayınları
Büyükdere Caddesi
No: 97 – Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2020

ISBN 978-605-7947-51-2

*Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank
Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım
amacıyla, kaynak göstermek şartıyla
yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir elektronik veya mekanik araçla
çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve
mali hakları saklıdır.*

Baskı
Ofset Yapımevi
Şair Sokak No: 4, Çağlayan Mahallesi,
34410 Kağıthane, İstanbul
Telefon: 0 212 295 86 01
Sertifika No: 45354

1. Baskı: Mart 2020

OĐLUNUN
KALEMİNDEN
AHMET MİDHAT
EFENDİ VE DÖNEMİ
KÂMİL YAZGIÇ

HAZIRLAYAN
EROL GÖKŞEN

KÂMİL YAZGIÇ

1880'de (bir rivayete göre ise 1878'de) İstanbul'da doğup 1945'te aynı şehirde Fransız hastanesinde vefat etti. Beykoz'daki aile kabristanına defnedildi. Tıbbiyeyi bitirdikten sonra birçok şehirde doktorluk yaptı. Ömrünün son yıllarını Adapazarı'nda geçirdi. Babası Ahmet Midhat'ı yeni nesillere tanıtmak amacıyla hem ulusal hem de yerel basında ona dair anılarını yazdı. Ayrıca *Marmara* gazetesinde toplumsal hayata dair yazdığı fıkralar ve bir tiyatro eseri (*Çamaşırçı Fatma*) vardır. Yayımlanmış eserleri: *Türk Yıldızı Emine* (1937, roman), *Ahmet Midhat Efendi: Hayatı ve Hatıraları* (1940).

İÇİNDEKİLER

Erol Gökşen:

Önsöz

006

Ahmet Midhat Efendi: Hayatı ve Hatıraları

009

Hatıra Defterimden Yapraklar

174

Yazılmamış Hatıralar

256

Ekler

Ahmet Midhat Efendi Hakkında

Bir Münakaşa

329

Bir Jübilenin İntibaları:

Ahmet Midhat'ı Anıyoruz!

347

Dizin

373

ÖNSÖZ

Bir yazar özelinde düşünül­dü­ğün­de anı türü, o yazar hakkında pek çok malzeme sunar. Yazar belle­ğün­de kalan olay­lar­dan yola çıkarak kendisi, çevresi, yaşantısı hakkındaki düşüncelerini aktarır. Kişi kendisini anlatabildiği gibi, bir yakını, arkadaşı tarafından da anlatılabilir. Bu kitap da Türk edebiyatında pek çok alanda ilke imza atmış olan Ahmet Midhat Efendi üzerinedir. Ahmet Midhat'ın oğlu Kâmil Yazgıç bize bilmediğimiz, tanımadığımız bir Ahmet Midhat Efendi portresi çizmektedir.

1945 yılında vefat eden Kâmil Yazgıç, ömrünün son yıllarında babası ve onun çevresine dair anılarını farklı gazetelerde tefrikalar hâlinde anlatır. Bunlar, üç farklı gazete ve bir kitapta yer alır. İlki, 1939 yılında *Tan* gazetesinde tefrika edilir ve *Ahmet Mithat Efendi: Hayatı ve Hatıraları* adıyla 1940 yılında kitaplaşır. İkincisi, 1941 ile 1944 yılları arasında *Marmara* gazetesinde yayımlanır. Üçüncüsü ise 1943-1945 yılları arasında *Vakit* gazetesinde çıkar. Ayrıca 1944 yılında Hakkı Tarık Us tarafından yapılan Ahmet Midhat'ı anma toplantısı 1955 yılında *Bir Jübilenin İntibaları: Ahmet Midhat'ı Anıyoruz!* adıyla kitaplaşır. Bu üç gazetede ve bir kitaptaki anılar, yer yer benzerlik göstermekte, hatta bazen aynı olay-

ları işlemektedir. Ancak yazarın aynı olaylara yer verdiği satırlara dikkatle bakıldığında her defasında olayın farklı yönlerini öne çıkardığı görülecektir. Kâmil Yazgıç daha önce kısaca söz ettiği olayları, süreli yayınlarda yayımladığı anılarda daha ayrıntılı olarak ele alır. Bu durum dikkate alınarak tamamıyla birbirini tekrar eden yazılar alınmamış, bunun yerine künyeleri dipnotlarda verilmiştir. Ayrıca anılara “ek” olarak, 1942 yılında *Yeni Adam* dergisinde Ali Rıza Korap’ın Ahmet Midhat Efendi üzerine yazdığı övücü bir yazıdan hareketle Suphi Nuri İleri ve Kâmil Yazgıç arasında yaşanan tartışma da dönemin Ahmet Midhat’a bakışını göstermesi açısından kitaba dâhil edilmiştir.

Yukarıda da söylediğim gibi, Kâmil Yazgıç, başlangıçta 1939’da *Tan* gazetesinde tefrika eder anılarını. Daha sonra ikamet ettiği Adapazarı’nda yerel süreli yayını olarak çıkan *Marmara* gazetesinde arkadaşlarının isteğiyle kimi zaman köşe yazıları, kimi zaman mizahi hikâyeler, kimi zaman da anılarını anlatır. Kâmil Yazgıç söz konusu gazetede anılarını anlatırken yer yer kendi anılarına yer verse bile çoğu zaman Ahmet Midhat Efendiyle ilgili anılarını anlatmayı tercih eder. Yazgıç bir anısında elli yıldır yazdığı hatıralarının beş ayrı çantada 10 tomar şeklinde biriktiğinden bahseder. Bunlardan bazılarını gazetelerde yayımlamışken muhtemelen ulaşılması mümkün olmayan pek çok anı daha vardır. Bu yüzden de bu kitapta süreli yayınlardan ve kitaplardan ulaşılabilen anılara yer verilmiştir.

Kâmil Yazgıç, babası Ahmet Midhat Efendinin edebî görüşleri, edebiyatçılığı hakkında herhangi bir değerlen-

dirmede bulunmak istemez. O kendisini bu konuda yetkin görmez. Bu anılarla Ahmet Midhat Efendiyi unutulmaktan kurtarmak, yaptığı önemli işleri göstermek ister. Ayrıca Ahmet Midhat'ın ilgi alanlarını, arkadaşlık ilişkilerini, yayıncılık hayatında çektiği sıkıntıları, iş hayatındaki tutumunu, siyasete bakışını, düşünce yapısını, özel hayatını vermesi açısından bu anılar son derece önemlidir.

Bu çalışma sırasında yardımlarını gördüğüm isimleri anmadan geçemeyeceğim. İlk olarak engin bilgi ve tecrübeyle her zaman yardımına koşan M. Kayahan Özgül'e desteklerinden ötürü teşekkür ederim. Bütün çalışmalarımda olduğu gibi, bunda da yardımını esirgemeyen ve karşılıklı okumalarla metindeki olabilecek hataları en aza indirmemi sağlayan sevgili eşim Bahanur Garan Gökşen'e de teşekkürlerimi sunarım. Vakıfbank Kültür Yayınları'na gösterdikleri ilgi ve destek için teşekkür ederim.

Erol Gökşen

**AHMET MİDHAT EFENDİ
HAYATI VE HATIRALARI**

BAŞLANGIÇ

Şeyhülmuhammadîrin [yazarların üstadı] merhum Ahmet Midhat Efendi benim babam, aynı zamanda samimi bir arkadaşım, bir sırdaşım idi. En gizli dertlerini bana açar, kalbini dökerdi. Babamın vefatından bir rubu asır [çeyrek yüzyıl] geçti. Bütün Türk matbuatı ve mecmuaları, hatta Avrupa gazeteleri bile mumaileyh [adı geçen kimse] hakkında vazife-i kadirşinasilerini [değer bilirlilik görevlerini] göstererek uzun makaleler yazdılsa da, hiçbirisi Ahmet Midhat'ı hakkıyla vatandaşlarına tanıttıramadı. Büyük adamların asıl merak uyandıran cihetleri onların hususi hayatlarıdır. Bunu ise efrad-ı ailesi [aile fertleri] bilir. Babacığım sağlığında başından geçen en gizli vakaları bile bana anlatmış ve bunları bilahare [daha sonra] yazmaklığımı vasiyet etmiş idi. Ben de şimdi onun ruhunu şad etmek [sevindirmek] ve arzusunu yerine getirmek maksadıyla bu kitabı yazmaya başladım.

Ahmet Midhat'ın herkesçe malûm olan taraflarını muhtasar [derli toplu] geçerek yalnız merhumun hususi hayatını, ailesine karşı muhabbet ve muamelesini, dostlarını, ahbablarını, itikadını [inançlarını], meraklarını, eğlencelerini vatan hizmetlerini bahusus [özellikle] Sultan Hamid'le olan münasebetini, suret-i vefatını [ölüm şeklini] burada yazacağım.

Bu tercüme-i hal [biyografi] kitabını okuyanlar sanki Ahmet Midhat ile beraber doğmuş, beraber yaşamış gibi, mu-maileyhi [adı geçeni] içli dışlı tanımış olacaklardır. Gerçi eslaflı [eskiler] onu şahsen ve eserleriyle pek iyi tanırlarsa da, gençlik mumaileyhi yalnız ağızdan işittikleri rivayetlerle pek az bilirler. Çünkü Ahmet Midhat'ın eski harflerle yazılmış üç yüze yakın âsârından [eserinden] bugünkü yeni nesil istifade edemezler.

Bu kitabı okuyanlar anlayacaklardır ki, en meşhur ordu kumandanlarının top ile tüfek ile kazandıkları mu-zafferiyeti Ahmet Midhat kâmiş kalemi ile daha parlak bir surette kazanmış, vatanına en büyük hizmeti, yani okumak hevesini, maarif tohumunu ekmiştir.

Babam Ahmet Midhat her sınıf tabakanın, gençlerin, ihtiyarların, şehirlinin, köylünün, âlimin, cahilin, bahusus [özellikle] matbuat âleminin en çok sevdiği ve tanıdığı bir şahsiyet olmakla bu eserin bilumum Türklerin alakasını uyandıracığını ümit ederim. Binaenaleyh, yazılarım gençlere güzel bir ders, ihtiyarlara kıymetli bir yadigâr, Türk matbuat tarihine de mükemmel bir rehber olacaktır. Eğer muvaffak olabilirsem merhum babacığımın ruhunu şad etmiş olmakla manevi bir huzur duyacağım.

Bu eserimi tefrika etmek lütfunu esirgemeyen *Tan* gazetesi heyet-i idaresine [yönetim kuruluna] de derin teşekküratımı ve minnettarlığımı bildirmeyi bir vazife-i kadirşinasi telakki ederim [kabul ederim].

Ahmet Midhat'ın oğlu
Doktor Kâmil Yazgıç